

תעודה

'ארץ צלצל כנפים' וגאולת ישראל תעודה מילנריסטית מירושלים, 1847

יעקב שביט

וורדר קרסון (1860-1798)

א.

בתוכנו של המכתב המתפרסם כאן אין הרבה מן המיוחד; הכלול בו וכך גם סגנונו, אופייניים להרבה כתבים מילנריסטיים בני המאה הקודמת. המיוחד אותו, בכל זאת, מבין האחרים, הוא הדמות שכתבה אותו והמקום ממנו נשלח. הדמות היא וורדר קרסון, והמקום – ירושלים של שנת 1847. המכתב, שתוכנו נסקר בקצרה לפני כחמש עשרה שנה במאמרו של פרנק פוקס על קרסון,¹ מתפרסם כאן לראשונה במלואו ברשותו האדיבה של מקסוול ויטמן (Whiteman) ההיסטוריון איש פילדלפיה, שהמקור מצוי ברשותו.²

הביוגרפיה של וורדר קרסון (Warder Cresson, 1798-1860), חוואי מפנסילבניה, קווייקר, שייקר (Shaker) ולבסוף גר-צדק בשם מיכאל בועז ישראל, אחת מן הדמויות המרתקות והתמהונניות של ירושלים בשנות הארבעים והחמישים של המאה הי"ט, איננה פרשה עלומה

1 F. Fox, 'Quaker, Shaker, Rabbi: Warder Cresson, the Story of a Philadelphia Mystic', *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*, XCV, 2 (April 1971), pp. 147-194; A.J. Karp, 'The Zionism of Warder Cresson', I.S. Meyer (ed.), *Early History of Zionism in America*, New York 1974, pp. 1-20; G. Hubbard, *Quaker by Convincement*, London 1974

2 אני מוקיר תודה לפרופ' דוד כ"ץ מהחוג להיסטוריה כללית באוניברסיטת תל-אביב על פענוח המכתב. בקריאתו נתרו אי-אילו סתומות, המסומנות בסימן-שאלה [?].

בהיסטוריוגרפיה של היישוב היהודי בארץ בתקופה ההיא. אדרבא, שמו שב ומופיע בתולדות היישוב בהקשרים שונים. הוא קשור בראשית העניין האמריקני בשאלת ארץ-ישראל והראשון שזכה במינוי כקונסול של ארצות-הברית בירושלים, בשנת 1844. אמנם מזכירות המדינה ביטלה את המינוי שעה שקרסון נמצא בלונדון בדרכו לירושלים, וזאת אחרי שנודע לה טיבו השנוי במחלוקת של האיש; אולם קרסון התנהג בירושלים כאילו היה בעל מינוי דיפלומטי לכל דבר.³ בצד האפיזודה הדיפלומטית קשור שמו של קרסון בתכניות השונות שצצו ועלו באותו זמן לפרודוקטיביזציה של היישוב היהודי בירושלים על-ידי פיתוחה של מלאכה זעירה, ובתכניות לפתח ולטפח את עבודת האדמה בקרב יהודים, כתשובה וכתחליף לעוני ולפילנתרופיה.⁴ פרשת חייה של דמות אכסצנטרית ומרתקת זאת נוגעת אפוא בכמה סוגיות-יסוד של תולדות היישוב היהודי, ובעיקר במתח העמוק אך המפרה שבין מילנריזם, מיסיון, פילנתרופיה, פרודוקטיביזציה ועבודת-אדמה. המיוחד בדמותו של קרסון, להבדיל מבעלי תכניות אחרות, אינו רק בעובדה שהאיש התגייר בקרב העדה הספרדית של ירושלים, עובדה יוצאת-דופן בפני עצמה; וגם לא בשל המשפט הסנסציוני שהתנהל בעיר הולדתו, פילדלפיה, שבו עלתה השאלה העקרונית, האם חילופי הכיתות, ולבסוף המעבר של קרסון ליהדות, על רקע הדעות שהטיף להן, מעידים על תהפוכות באמונה או על אי-שפיות.⁵ מנקודת המבט של תולדות היישוב היהודי בארץ-ישראל, קרסון הוא דמות רבת-עניין מתוך כך שהפך הדתי-מיסטי באישיותו ובתפישת עולמו לא כיסה ולא העיב על הפן הפרגמטי-תכליתי שלו. קרסון היה חוואי רב-נסיון בפנסילבניה, והחווה שרכש בשנת 1823, אחרי כמה שנות הכשרה בחוותיהם של איכרים אחרים, הלכה ושגשגה-ושמה יצא לתהילה במחוז. הוא ידע להכניס בה שיפורים ושכלולים שונים ולגוון את הנטיעות וגידולי-השדה.⁶ קרסון לא היה אפוא מן המטיפים לעבודת-אדמה מכורסתו של האוטופיסט או המיסטיקן הריאקציונר, הרואה באדמה מילט רומנטי-מיסטי מן העיר החטאה ומהציביליזציה העירונית, שניתקה את קשריה עם הטבע וכדומה;⁷ האדמה ועבודתה לא היו בשביל קרסון נושאי ערכים סימבוליים בלבד. האידיאולוגיה החקלאית-אוטופיסטית שלו, שראתה בעבודת האדמה את מקור האושר והעושר גם יחד, קיבלה תימוכים מהכרה מעשית של ה-*'scientific farming'* בת-הזמן. אופיה של עבודת האדמה אצל קרסון הוא זה של 'החקלאות המדעית ברמתה הגבוהה ביותר', ולא חזרה למעין פרימיטיביזם חקלאי. זוהי חקלאות המבקשת להשתמש בהישגי המדע והטכנולוגיה כדי להפוך את הכפר המודרני לחלופה של ממש לעיר, לתגובה ריאלית לתהליכי העיור, על כל המשתמע מהם מבחינה תרבותית וחברתית. השילוב בין חזיונות מילנריסטיים והרהורים תיאוסופיים מזה, לבין

3 ראה: ג' צפרוני, 'שליחותו של ישראל מיכאל בועז', מעריב, 31 במאי 1979. וכן: אורה אלגר ורינה קרסנו, 'הקונסול', מעריב (מוסף 'סוף שבוע'), 21 ביוני 1985.

4 ראה בעניין זה: 'קלנר, למען ציון: ההתערבות הכלל-יהודית במצוקת היישוב תר"ל-תרמ"ב 1869-1882, ירושלים 1976, עמ' 97-141.

5 קרסון מתאר את המשפט בהרחבה בספרו, *The Key of David*, Philadelphia 1852 (rep. New York 1977), pp. 203-244. המשפט נסקר גם בסידרת כתבות בשם 'The Lunacy Trail of Warder Cresson' שהופיעו באוגוסט, ספטמבר ואוקטובר, ב-*Occident* 1886.

6 N.B. Wainwright, 'Gwynedd Hall', *Bulletin of the Historical Society of Montgomery County*, XI (1957), pp. 3-24.

7 על דמות העיר החטאה בספרות האמריקנית בת הזמן ראה: Adrienne Siegel, *The Image of the American City in Popular Literature 1820-1870*, New York-London 1982.

מעשיות עניינית וידע מקצועי מזה, הוא שילוב שאינו אופייני לקרסון בלבד בקרב בני אותו הדור; אבל קרסון הוא בהחלט דמות מרכזית בגלריה זאת של אנשים שהצטיינו באופן מתמיה בתכונות סותרות לכאורה.

ב.

דומה, שאין צורך לחזור ולשרטט כאן את פרשת חייו המוכרת למדי של קרסון, אף לא לתאר את פעילותו בארץ-ישראל, בעיקר בתקופת שהותו השנייה בה (1852-1860). אולם יש מקום לחזור ולהציג את הצעותיו המעשיות של קרסון בתחום עבודת האדמה, שכן אלו זכו עד כה לעיון חלקי בלבד.⁸

כאמור לעיל, לא היה קרסון הראשון שכרך את גאולת ארץ-ישראל ושיבת-ציון בהתפתחות החקלאות, המביאה ארוכה לארץ. עבודת האדמה נתפשת גם על-ידי קרסון כמקרכת את האדם אל מעשה הבריאה ואל הבורא, ויוצרת באופן זה קירבה בלתי אמצעית ומוחשית בין האדם לבין הבריאה ובורא עולם. העיר, לעומת זאת, יוצרת תלישות וניכור. החקלאות היא אפוא 'פאר היצירה האלוהית', סמל למעשה בראשית. החקלאות, הוא כותב, 'היא היסוד האמיתי היחידי, ההתחלה הנכונה והבסיס לכל יתר המדעים והאומנויות', וכן גם 'היסוד של כל צורכי החיים ותנאי החיים המקובלים'. קרסון חש עצמו ראוי לכתוב על קירבה זו, שכן הוא עצמו חי תקופה ממושכת בכפר-אין פלא בדבר, הוא כותב, שאדם הראשון הוצב תחילה בגן, 'כנראה כדי שיחוש בקשו ובשיתוף האלוהי, באמצעות עבודת היצירה של ידיו המבורכות ובכוחו'. קרסון אף חיבר שיר-הלל לטבע ברוח זאת.

יש הבדל עצום, ממשיך קרסון, בין הגישה המוסרית והבריאות הנפשית של אלה שגדלו וחונכו באזורי-תעשייה, לבין אלה שגדלו וחונכו בסביבה חקלאית, ש'בה נוצר קשר בלתי-אמצעי בינם לבין האלוהים'. נפשם של הראשונים עוצבה על-ידי מאורות הפשע, השחיתות והדיכוי. מזלה הטוב של ירושלים, ויד ההשגחה העליונה מנעה ממנה להפוך לכוך תעשייתי; זאת בעיקר בגלל המחסור הרב השורר בה בכוח המים להנעת טחנות, וכן בגלל המחסור בעץ, בפחם ובדלק לכוח הקיטור. המחסור הזה בחומרי-גלם, סבור קרסון, יגרום תמיד לכך, שמחיר התוצרת התעשייתית אשר תופק בירושלים יהיה יקר ממחיר התוצרת המיובאת אליה. לכן תישאר ירושלים תמיד עיר טהורה, ללא עשן-תעשייה.

8 Ruth Kark, 'Millenarism and Agricultural Settlement in the Holy Land in the Nineteenth Century', *Journal of Historical Geography*, IX, 1 (1983), pp. 47-62; חנה רם, 'התחלות של עבודת אדמה בידי יהודים באיזור יפו', קתדרה, 6 (טבת תשל"ח), עמ' 20-37, ובעיקר עמ' 24-25. גצל קרסל המנוח כתב חיבור, שלא ראה אור, ובו הקדיש מקום נרחב לקרסון, לקשריו עם אברהם בניש ועם יצחק ליסר. וראה מאמרו: 'ליסר, ציון לחובב-ציון נשכח', הפועל הצעיר, 19 בפברואר 1944. ליסר, רבה של קהילת 'תקה ישראל' בפילדלפיה, ייסד את כתב-העת *Occident* בקיץ 1843. ראה עליו גם: M. Whiteman, 'Issac Leeser and the Jews of Philadelphia: A study in National Jewish Influence', *American Jewish Historical Society*, XLVIII (1958), pp. 207-244

השיתוף עם האל באמצעות מעשי יצירתו

השמש בגאון מסילותיו ינוע,
ואור נגוהות על העולם זרוע;
שמי תכלת מעל ראשו כונן,
בנאות דשא הארץ תתרוגן.

אוויר צח, בריח נינוח,
לבריכת החיים, המוות לשכוח.
כל עמק, יער, כרם וגיא
ידברו ישבחו באהבת ה'.

מעיינות בנחלים ישלחו מימם
ובני-כנף ימלאו עולם בזמרתם;
דשא עשב עץ ופרח כוסו ההרים
עליהם נטויה ברכת אלוהים.

קול האל יחולל איילות,
מי כמוך אדם יבן כל זאת:
העובד את אלוהיו ומקיים מצוותיו,
למען יחיה, ילך בכל חוקותיו,
ישא ברכה בכל מעשיו.

מי לא יבטח בה' ושבחיו יגיד
יעבדו באמונה, האל היחיד?
מי לא ירנן ביקום בשירי הודייה,
בארץ זו, הטהורה, הקדושה?
למשיח אלוהי יעקב, לדוד מלכו,
נשיר ונזמר לכבוד מלכותו,
ונברך בשלום את ישראל עמו.⁹

רוחו של קרסון בולטת במאמרו של ליסר ב'אוקסידנט' מפברואר 1853 בשם 'פולטינה וסוריה',
הקובע כי ארץ-ישראל הושתתה ונהרסה על-ידי אוכלוסיה, אבל היא איננה ארץ מקוללת או
רדופת-קללה. ההרס שנגרם לה הוא תוצאה של אדישות ועצלנות של תושביה. לכך שניתן לרפא
את חולי הארץ עדים המטעים והכרמים והשדות, שנטעו ושתלו הנזירים היוונים בירושלים
וסביבתה. ארץ ואדמה ניתנים לריפוי; הם 'אורגאניזם' שאפשר להעלות לו ארוכה. לפיכך קודמת
הארוכה הפיסית לארוכה הנפשית, וליסר מצטט מירמיהו ל יז: 'כי אעלה ארכה לך וממכותיך
ארפאך נאום ה'.' ירושלים המעוטרה סביב גני-ירק תהפוך לירושלים הרוחנית, המחודשת ימיה
כקדם. תחייה רוחנית אפוא איננה אוטונומית ומנותקת מן ההקשר והבסיס החברתי-כלכלי שבו
היא מתרחשת.¹⁰

ליסר, בהשראת קרסון, רואה בעבודת-האדמה גם את צורת התעסוקה היעילה ביותר. בעניין זה
הוא ממשיך את הקו של בעלי תכניות שקדמו לו (ואלה שבאו אחריו), אשר ראו בפאלחה את
הבסיס העיקרי של החקלאות היהודית, וכדרך היעילה ביותר להתגבר על המחסור בלחם
בירושלים ועל העוני, הרעב והמוות, שגרמו המחסור בחיטה ועליית מחירי הלחם. אבל, גם הוא

9 W. Cresson, 'A Few Practical Observations Before Commencing Agriculture in the East', *The Occident*, XII (June-July 1855), pp. 133-137

10 I. Leeser, 'Palestine and its Prospects', *The Occident*, X (February 1853), pp. 660-612 ראה אחרת
לתפישתו הלא-רומנטית והמתקדמת היא ביקורתו על מונטיפיורי שאינו מחשיב, לדעתו, את הכשרת האיכר.
מכתב ליג'ואיש כרוניקלי מיום 28 במארס 1856.

יצחק ליסר (1868-1906)

וגם קרסון סבורים שהחקלאות תוכל להוות בסיס כלכלי של ממש אך ורק אם תהיה 'חקלאות מתקדמת' ותיפנה גם לגידולים מסחריים מסוגים שונים, דהיינו, לחקלאות אינטנסיבית. בהשראת קרסון מציע אפוא ליסר לפתח גידולים חדשים, ובתוכם תפוחי-אדמה, בטטות, סלק, שעועית, לפת ומטעי-לימון, שמהם אפשר יהיה להפיק תמציות לייצוא. לדעתו, מזג-האוויר הסובטרופי השורר בארץ-ישראל יאפשר הצלחתם של גידולים כמו בננות, קנה-סוכר, אנס וכיוצא באלה. אשר לענף הזית המסורתי, ליסר מציע דרכים לשיפור שיטות המסיק הפרימיטיביות. בהיקף ההצעות שלהם ובגיוונן קודמים אפוא ליסר וקרסון לנסיגותיו של הבארון רוטשילד, כיובל שנים לאחר-מכן, להפוך את מושבותיו ל'מעבדת-נסיגות' חקלאית.

את הצעותיו החקלאיות והמעשיות שבמאמרו 'מספר עצות מעשיות לקראת פתיחה ביוזמה חקלאית במזרח', פותח קרסון בהבאת דברים שאמר אחד מזקני הקווייקרים באוזניו של פרח-כמורה: 'לעולם אל תפתח בהטפה לפני שיהיה לך מה לומר'. כיוון שהשעה כשרה והוא מצוי בנושא, סבור קרסון כי יש לו מה לומר. בין השאר השיא קרסון את העצות הבאות:

ראשית, רצוי שהאדמה תיחראש בחריש עמוק, ואפילו אם תיחראש מעט פחות, ישתלם הדבר. אחר-כך צריך לזבל אותה היטב ובאופן אחיד, לתחחה ולשדר אותה. אני מבחין, כי הקרקעות כאן לעולם לא משודרות. אדמות החמרה האדומה נוטות להתבקע בעת החריש לגושים; כתוצאה מכך אין האדמה מתפוררת עדין, אף לא אחר שידוד או תיחוח. משום כך זרעים (כגון זרעי השומשום היקרים) אינם באים במגע עמו האדמה, אלא בתחתית התלם, אין הם יכולים לנבוט ועל-כן מתכלים, כי הרגבים הגדולים מונעים בעד המגע בין האדמה שמעל הזרעים או מצדם.

שנית, לעולם אל תזרע בסתיו, אלא אחר הגשם הראשון בלבד, שאם לא כן, הזרעים יושמדו על-ידי תולעים העולות עם הגשם אל פני הקרקע כחפשן אחרי הלחות. אולם המתן עד שהגשם הראשון העלה את התולעים הרבות והחרקים למעלה, ורק אז זרע את זרעך.

שלישית, עדיין ניתן לשכור במחיר סביר כמה מהגנים המשובחים ביותר בסביבת יפו, ואפשר גם לשכור ביפו חנות, שבה אפשר למכור את עודפי התוצרת, פרט לזו שניתן לייצא לאנגליה ולאמריקה. לפי דעתי, בימי מלחמה אלה עם רוסיה [מלחמת קרים], יימכר הכול, כמו כל השאר, במחירים גבוהים מאוד.

[--]

חמישית, בתחילה יש לגדל ירקות כבדי-משקל הנמכרים טוב מאוד, כגון תפוחי-אדמה לבנים ומתוקים [בטטות], סלק, שעועית ולפת. וזאת כיוון שכל הירקות נמכרים כאן לפי משקל בלבד, ולא לפי הגודל, פרט לקלחי-תירס, שהם רווחיים ביותר. כמובן כדאי לייצר חומץ-הדרים לייצוא, כי לימונים יש כאן בשפע ומחירם נמוך מאוד. האקלים והטמפרטורות מתאימים לא רק לגידול בננות אלא גם לקנה-סוכר, שזה עתה הובא הנה. לדעתי גם פרי האננס המשובח והנעים ישגשג בקרקע של יפו, אם נוכל להשיג שתילים אחדים מאמריקה, ועל כך אני כותב במשלוח-דואר זה.¹¹

11 ראה לעיל, הערה 9. והשווה, למשל, לצורת החרישה של איכרי פתח-תקוה. ראה: ש' כ"ץ, 'התלם הראשון' — אידיאולוגיה, התיישבות וחקלאות בפתח-תקוה בעשור השנים הראשונות לקיומה', קתדרה, 23 (ניסן תשמ"ב), עמ' 57-124.

האם התכוון קרסון ליצירת 'מעמד' של חקלאים יהודים, או לקבוצה קטנה של בעלי-קרקעות יהודים המעסיקים אריסים ערבים? התכנית מדברת במפורש על העסקת פועלים ערבים זולים, ואילו המעסיקים הם היהודים. לא תיתכן התיישבות וגאולת הארץ, הוא כותב שם, אם היהודים לא יהיו המנהיגים. ואכן, כזאת היתה התכנית המעשית של החברה שייסד קרסון יחד עם משה זאקס בתחילת שנת 1854;¹² וקודם לכן ב'חווה לדוגמה' (model farm) שניסה להקים בעמק-רפאים בירושלים. סתירה בולטת קיימת בין דבריו על הצורך בקירבה ממשית אל האדמה, לבין תכנית שבה שמור ליהודים תפקיד של מנהלים המפקחים על עבודתם של פועלים שכירים ערבים בלבד. סתירה זאת בולטת נוכח דבריו על היהודים המועסקים אצל הקונסול האנגלי ג'יימס פין, בהשגחתם של שני יהודים מומרים. האמנם דברי הנבואה בישעיה (סא ה-1) — 'ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אכריכם וכרמיכם; ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו יאמר לכם, חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו' — כוונתם שהפועלים יהיו ערבים ואילו המשגיחים יהודים? דומה, כי הסתירה בין ראיית האיכר היהודי כמשיגה, לבין ראיית עבודת האדמה כפתרון כולל לבעיית העוני של היהודים, וכדרך יצירת אורח-חיים מוסרי ו'טבעי' אצלם, נובעת מרצון לראות את התפתחות החקלאות היהודית כתכנית בשלבים: הקמת 'חווה לדוגמה' איננה פתרון מעשי, שהרי לא תוכל לעזור לבעיית העוני, אלא מסגרת ללמד בה יהודים את 'תורת המחרשה והגיוזום'; צעד ראשון להחדרת החקלאות בין היהודים ('introducing agriculture among the Jews').¹³ וכך במכתב, מיום 12 במאי 1854, אל *Algemeine Zeitung des Judentums* מבהיר קרסון, כי מדובר בהתיישבות של משפחות, ולא של יחידים, שיחלקו ביניהם את הקרקע. הבעלות על הקרקע תהיה פרטית, אבל המתיישבים יתארגנו יחד להגנה. כאן אין קרסון מביא כתנא דמסייע פסוקי נבואה, שמהם אפשר להסיק רק את הצורך ב'הנהלה' של יהודי, אלא את הפסוק 'גיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך' (תהילים קכח ב), המדבר על 'עבודה עצמית'. מכל התכניות הללו לא יצא דבר, כשלון שגרם כנראה לקרסון מפח-נפש גדול ושיקע אותו בהרהוריו התיאולוגיים והתיאוסופיים עד אחרית ימיו. אך זה אינו משנה את העובדה שב'תכניותיו' של קרסון מצויים יסודות מודרניים. שנבטו והתממשו רק לאחר שנים הרבה.

ג.

הפן השני באישיותו של קרסון הוא, כאמור, זה של התיאוסוף ובעל החזיונות האסכטולוגיים-מילניסטיים. מכתבו שלהלן, למרדכי עמנואל נח, נכתב על רקע מלחמת ארצות-הברית-מקסיקו בשנים 1846-1848. מלחמה זו פרצה אחרי סיפוח טקסס לארצות-הברית בשנת 1845, והסתיימה בסיפוח קליפורניה והשטח שבו הוקמו לאחר-מכן מדינות ניו-מקסיקו, אריזונה ויוטה, בשנת 1848. קרסון קרא את המאורעות הללו בצופן האסכטולוגי-מילניסטי, כאילו הם משתלבים בתכנית שנקבעה בחזיונות אסכטולוגיים קדומים ומאשרים אותה. מאורעות אלה הם שלבים שנקבעו מראש בדרך לגאולת העולם ולמלכות אלף השנים. בהשפעת חיבורו של מרדכי עמנואל נח על גאולת היהודים קיבל קרסון את ההשקפה הנפוצה בדבר הקשר בין גאולת ישראל ומלכות

12 רם, שם (לעיל, הערה 8), עמ' 24-25.

13 מתוך קול-קורא שפורסם כנספח למאמרו של ליטר ב'אוקסידינט' (ראה לעיל, הערה 10) עמ' 608-611, בשם: 'Circular Letter for the Promotion of Agriculture pursaits'

מרדכי עמנואל נח
(1851-1785)

אלף השנים.¹⁴ מרדכי עמנואל נח (1851-1785), עיתונאי דיפלומט ומחזאי יהודי אמריקני, ששימש בשנת 1813 כקונסול ארצות-הברית בטוניס, העלה בשנת 1825 את הצעתו הנודעת להקים עיר-מקלט יהודית בשם 'אררט', ב־Grand Island במדינת ניו-יורק. בשנות הארבעים החל נח להטיף בניו-יורק ובפילדלפיה לשיבת-ציון כפתרון לבעיית היהודים וחיבר את הרעיונות המילניסטיים הנוצריים עם האסכטולוגיה היהודית. בעקבותיו תפשה ארצות-הברית את מקומה של בריטניה הגדולה בתבנית הגאולה ההיסטורית. כבחיבורו של נח חוזה גם קרסון לארצות-הברית תפקיד מכריע בתבנית זו. בעוד שבחזיונות הגאולה של מילניסטים אנגליים בני-הדור חלים דברי ישעיהו 'לי איים יקוו ואניות תרשיש בראשונה להביא בניך מרחוק' על בריטניה,¹⁵ הרי אצל נח וקרסון חלים על ארצות-הברית דברי הנביא 'הוי ארץ צלצל כנפיים, אשר מעבר לנהר-כוש. השלח בים צירים ובכלי-גמא על-פני-מים לכו מלאכים קלים אל גוי ממשך ומורט אל-עם נורא מן-הוא ההלאה, גוי קרקו ומבוסה אשר כזאו נהרים ארצו'.¹⁶

'ארץ צלצל כנפיים' הוא דימויה של יבשת אמריקה הצפונית והדרומית, הנראית כבעלת שתי כנפיים, וכלי הגומא הינם ספינות-הקיטור, שארצות-הברית החלה לפתח עבור הצי שלה. קרסון

14 M.M. Noah, *Discourse on the Restoration of the Jews*, New York 1845. על נח וספרו זה ראה פוקס (לעיל, הערה 1), עמ' 159-158. ביוגרפיה של מרדכי עמנואל נח ראה: I. Goldberg, *Major Noah*, New York 1937; J.D. Sarna, *Mordecai M. Noah, Jacksonian Politician and American Jewish Communal Leader: A Biographical Study*, New-Haven 1979. על המילניריות ראה: N. Cohn, 'Medieval Millenarism and its Bearing on the Comparative Study of Millenarian Movement', S.C. Thurpp (ed.), *Millennial Dreams in Action: Essays in Comparative Study*, The Hague 1962.

15 ישעיהו ס ט. וראה: מ' ורטה, 'רעיון שיבת-ציון במחשבה הפרוטסטנטית באנגליה בשנים 1790-1840', ציון, פג (תשכ"ח), עמ' 176, המצטט מתוך ספרו של W. Whiston, *Memoirs*, 1753. ראה גם: מ' קדם, 'אהבה ליהודים ויהדות מצד נוצרים באנגליה בשנים 1838-1852', חיבור לשם קבלת התואר מוסמך, אוניברסיטת חיפה, חיפה תשל"ה.

16 ישעיהו יח א-ב.

THE KEY OF DAVID.
 DAVID THE TRUE MESSIAH,
 OR
 THE ANOINTED OF THE GOD OF JACOB.
 THE
 TWO WOMEN
 WHO CAME TO
 KING SOLOMON
 Were designed, in the greatest depth of Wisdom,
 TO REPRESENT
 THE TRUE AND FALSE CHURCHES, AND THE LIVING
 AND DEAD CHILD,
 OR
 MESSIAH.
 ALSO,
 REASONS FOR BECOMING A JEW;
 WITH A
 REVISION OF THE LATE LAWSUIT FOR LUNACY ON THAT ACCOUNT.
 TOGETHER WITH
 AN APPENDIX.
 BY
 WARDER CRESSON.

PHILADELPHIA:
 Sold by all the Principal Booksellers.
 5612.

שער ספרו 'מפתח דוד. דוד המשיח
 האמיתי', פילדלפיה 1852

מאיץ במכתבו בקברניטיה של ארצות-הברית לפתח צי גדול וחזק, על-מנת שתוכל להתמודד עם בריטניה הגדולה על הבכורה בימים. לדעתו, יש לארצות-הברית פוטנציאל גדול פי כמה מאשר לבריטניה, הנמשלת בעיניו ל'חוה קטנה' (little farm). קרסון משוכנע, כי התחרות האימפריאליסטית בין בריטניה לצרפת והשלטון של שתי אלו במושבותיהן החדשות באסיה רק יחלישו את שתי האימפריות האירופיות במרחביהן. זוהי על כן שעת-כושר לארצות-הברית ליטול לידיה את המנהיגות העולמית. כמו בהרבה חזיונות מילנריסטיים, יש כאן הברקות של ניתוח צפנייה למרחוק, משולבות בראייה מיתו-אלגורית של ההיסטוריה.

ד.

התאריך על-גבי המכתב המובא כאן, הכתוב בכתב-יד צפוף, שתי-וערב, הוא 5 בנובמבר 1847. קרסון התגייר במארס 1848 ויצא בדרכו חזרה לפילדלפיה ב-7 במאי של אותה שנה, בנסיון לשכנע את בני-משפחתו להצטרף אליו. בפילדלפיה הוציא לאור ב-1852 את ספרו *The Key of David*, שכתב בירושלים והוסיף לו נספח על המשפט אודות התגיירותו. אחרי שובו לירושלים, ב-1852, התמסר לפעילות למען פרודוקטיביזציה של היישוב היהודי, ופירסם רשימות בענייני חקלאות ותאיולוגיה בכתב-העת *Occident*. ראוי עוד לציין, כי המכתב נכתב כחצי-שנה לפני 'אביב העמים' של שנת 1848, שעורר גל גדול של חזיונות מילנריסטיים ותגובות משיחיות בקרב יהודים ולא-יהודים כאחד.

ירושלים, 5 בנובמבר 1847

אל ידידי היקר,
מ"ע נוח

שלחתי אליך בידי מר גיימס נתן¹ בן עירך, לפני למעלה משנה, אבן צור אדומה (כדכח) ועליה חרוטות המלים 'שאלו שלום ירושלים'. אילו היתה לי למשלוח עוד אחת, הייתי חורט עליה – אתה תקום תרחם ציון. עד כה טרם קיבלתי כל אישור ממך על קבלת האבן.

רבי בכור יחיאל כהן² הגיע הנה בשבת שעבר (פגשתי אותו לראשונה בביירות) בבריאות טובה של הגוף והנפש. רוחי ולבי היו טובים עלי כשסעדתי עמו השבוע בביתו יחד עם כמה אחרים – רבנים נכבדים מאוד – ושמעתי אותו מספר לאותם הרבנים ואומר להם: אילו מר קרסון לא היה נותן בידיו את התעודה ההיא,³ הוא לא היה מצליח לקבל ולאסוף אפילו סנט אחד. שבעתי נחת כשהאזנתי לרבנים, שצדקו באומרם 'בצדקה בלבד יכון כסא ישראל', על-פי הנאמר בספר ישעיהו על הצדקה (מילולית – בצדק וביושר) – 'בצדקה תכונני' (ישעיהו נד יד). נאמר עוד 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה' (ישעיהו א כז). זה צריך להיות הפירוש הנכון, אם כי ד"ר מקקול בספרו 'נתיבות עולם', עמוד 155⁴ טוען, כי 'התורה שבעל-פה רק מסלפת ומזייפת את מערכת ההשקפות והדעות האמיתית ביחס לצדקה'. אך הבה נבדוק זאת – רבי כהן אסף, לדבריו, 1,850 דולר באמריקה בשביל העניים כאן, והאמת היא שיהודי ירושלים מתקיימים כאן אך ורק מכספי הצדקה שהם התמיכה היחידה, וכל נוצרי מודה ומאמין (וגם מקקול עצמו) במלים הקדושות של האל – ראה תהילים קמז-קמט – לפיהן עד שיכונסו נדחי ישראל ותבוא הגאולה – והרי בלעדך גאולה זו היו כל הנוצרים וכל השאר אובדים במצולות עוד מומן בליל חושך וצלמות' – כך שאנו רואים [כני נכונים] דברי הנביא יחזקאל על 'ארבע החיות' האהובות שנוכרו בספר חזון יחזקאל פרקים ד, ו, ז, שהם האדם, האריה, [השור] והנשר, שהם ארבע דמויות בית ישראל (ראה במדבר פרק ב [?]). וכל עם ישראל וגם אלוהיו משאירים אותם כאן בעונויים כי הם מכוננים את הכסא (כלומר ירושלים) ורק על-ידי מתן צדקה, הם 'מכוננים את הכסא' לפי דברי יחזקאל שהם אם יכונן עד בוא הגאולה [...]

אני מרגיש את עצמי מעוניין מאוד במלחמה הנוכחית עם מקסיקו,⁵ ואני מאמין שאלה הם האמצעים בהם נוקטת ההשגחה העליונה הנבונה במטרה להשיב את צאצאי יוסף אפרים ומנשה – והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה' [דברים לג יז], כשי שיוגש לה' צבאות 'אל מקום שם ה'

1 אין בידי ידיעות על זהותו של James Nathan

2 רבי בכור יחיאל הכהן, יליד חברון, התיישב ביפו בתרט"ו (1855) ולימד בתלמוד-תורה שייסד ביפו. היה שותפו (יחד עם הרב חיים אברהם פינטו) של ר' יהודה הלוי מרגואא ברכישתו ב-1855 של הפרדס אשר כונה 'פרדס מונטיפיורי'. ראה: ש' הלוי, 'פרדס מונטיפיורי', קתדרה, 2 (חשון תשל"ז), 157-158. מת בתרנ"ז (1896). בשנות הארבעים יצא כשר"ר לארצות-הברית.

3 הכוונה לכתבי-החסות, שקרסון נהג לחלק ללא סמכות.

4 Alexander McCaul, מחברם של חיבורים מלינירטיים רבים, ובתוכם זה הנזכר כאן, *The Old Path* (London 1837), היה חמו של הקונסול הבריטי גיימס פין והואשם בפעילות מיסיונרית המנצלת את הדלות והמצוקה של יהודי ירושלים. בספר הנזכר תוקף מקקול את התלמוד והרבנות על יחסם הנוקשה והדוגמטי לחיים. 'נתיבות עולם' היה לספר היסוד של המיסיון. ראה עליו אצל קדם (לעיל, הערה 13), עמ' 64-58. לספר זה ענה יצחק בער לעווינאן (ריב"ל) בחיבורו: אליה השילוני החוזה, לייפציג תרכ"ג.

5 על מלחמת ארצות-הברית-מקסיקו ראה: ס' אליוט, היס קומאג'ר ו"א לכטנברג, ההיסטוריה של ארצות-הברית, (תרגם א' אורן), א, תל-אביב 1984, עמ' 249-256.

צבאות הר ציון. על-כן, כתוצאה מכך, לא רק שיתגשם החלק האחרון הזה של פרק יח ב[ספר] ישעיהו, אלא גם הפסוק הראשון [של פרק זה] המצביע הרבה יותר על אמריקה שלנו, כלומר [?] אולי [יוראך צלצל כנפיים]. הארץ עליה מטילות צל כנפיים, והן צפון ודרום אמריקה הן באמת בצורת שתי כנפיים – הנני מודע בהחלט לכך שאנגליה טוענת להיות בעצמה כלי מרנין-לב זה, כפי שהיא נוהגת לכנות את עצמה 'ישראל' פשוטו כמשמעו, ואת חברת הסחר שלה, חברת הודו המזרחית, בשם 'מלכי המזרח' או עשרת השבטים.⁶ אך לאחר שיקול-דעת בשקט ובשלווה, יוכל כל בר-דעת בלתי-משוחד להשתכנע כי הנביא ישעיהו מדבר על נהרות באתיופיה, על 'מלאכים קלים' שיישלחו על-פני המים כשליחים של ממש, על-פני ים של ממש, ובכלי-שיט של ממש שהם כלי-גומא, ושיש כאן צירוף-מקרים עם מה שהוא מדבר, כפשוטו, על 'ארץ צלצל כנפיים' בתור צפון ודרום אמריקה. הוא איננו מתכוון לאנגליה, המעקמת ומסלפת את הדברים בכל דרך המתאימה למטרות שלה, ומשתדלת להראות שהדברים אינם מרמזים על ארץ מוצלת ממש עם כנפיים, אלא מתייחסים באופן סימבולי לארץ המכוסה על-ידי מפרשים רבים הנראים ככנפיים. לטענתם, הנביא היה צריך לדבר על אוניות כנפיים, במקום ארץ. כך אנו רואים את הבישוף לו [?] ששלח [?] זאת [?] לארץ 'צלצל כנפיים' או בתור [?] ראה אחר-כך [מתייחס] למה ש'מעבר לנהרי כוש'. בין אם נכון התרגום הראשון ובין אם זה האחרון, הנביא ישעיהו שנשא את דבריו ביהודה, שגה שגיאה חמורה ביותר כשתיאר את אנגליה: כי אנגליה איננה נמצאת בכיוון שמעבר ל'נהרי כוש' או באפריקה, [מעבר] לנהר הניגר והקונגו, אלא היא נמצאת הרחק מצפון להם. עוד 400 או 500 מילין מפרידים בין חופי הים-התיכון, ועוד צפונה מהם התעלה האנגלית, לאנגליה בעוד שאמריקה היא בדיוק בכיוון הזה. יתר-על-כן, אנגליה לא יכולה להיות 'עברי אשר בחרתיק'; אין לה גם האנשים שיוכלו למלא אחר ההבטחה להיות 'המון גויים' או שבטים הבאים מקצות הארץ או הגויים. לעומת זאת לאמריקה יש אינדיאנים, והיא באמת 'מקצות הארץ' לגבי ארץ-ישראל. אנגליה מרבה להתפאר בצי שלה ובכוחו הגדול, והיא תלויה בו, והיא פעלה, ללא ספק, בחכמה רבה כשביצרה את נחלתה, בעוד שאמריקה דומה לחוזה גדולה ללא גדרות, שאיננה מוכנה להתמודד בקרב עם אנגליה ולהתגונן בפניה בבית או מחוצה לו. מן הראוי היה לה לאמריקה להתחשב בכך בעוד זמן, בעוד היא משופעת בכסף ובאנשים, יש לה הרבה עץ מן הסוג הטוב ביותר ועצי-אלון ובנאים מצוינים. אילו היתה נוהגת בחכמה, היתה מספקת את צורכי ההגנה הדרושים בזמני שלום, במקום שתהיה חשופה לפלישה בימי מלחמה, ובמיוחד בהתמודדות שלה עם הצי של בריטניה הגדולה. ההשגחה העליונה [?] תאמר – ראה כיצד אביא להצלחתך כמעט בכל המלחמות עם אנגליה, בים, אך לא כך ביבשה. על כן אני מייעד אותך למטרה גדולה וחשובה. את העליונות הגדולה של אנגליה על פנינו יש לייחס לצי הבריטי, אך לא לגדול הטריטוריאלי שבריטניה איננה מצטיינת בו – שהרי אנו יכולים לכסות את כל שטחה המקורי – כלי מושבותיה – בפחות ממטבע אחת. המושבות מחלישות אותה, כי מן החכמה הוא שהכוח טמון באיחוד, בעוד שהתפשטות מביאה לידי חולשה, ובכך מחלישה את קשרי האימפריה, כפי שהוכיחו העובדות. כפי שאף איכר וכן גם אף מדינאי לא ינהג בחכמה אם יגדיל את נכסיו הקרקע שלו מבלי לגדר ולבצר אותם בצורה זו או אחרת, או להגן עליהם בפני תקיפה, כן גם אמריקה, לדאבוני, תיווכח בזאת אם תפרוץ מלחמה כלשהי עם אנגליה בעניין מקסיקו. [נוסף לכך] היה עליה ללמוד פרק מאנגליה ולהגדיל את הצי שלה בעתות שלום – כי אני מצפה שאם אמריקה תפלוש למקסיקו היא תעורר את יצר החמדנות והקנאה של בריטניה הגדולה.

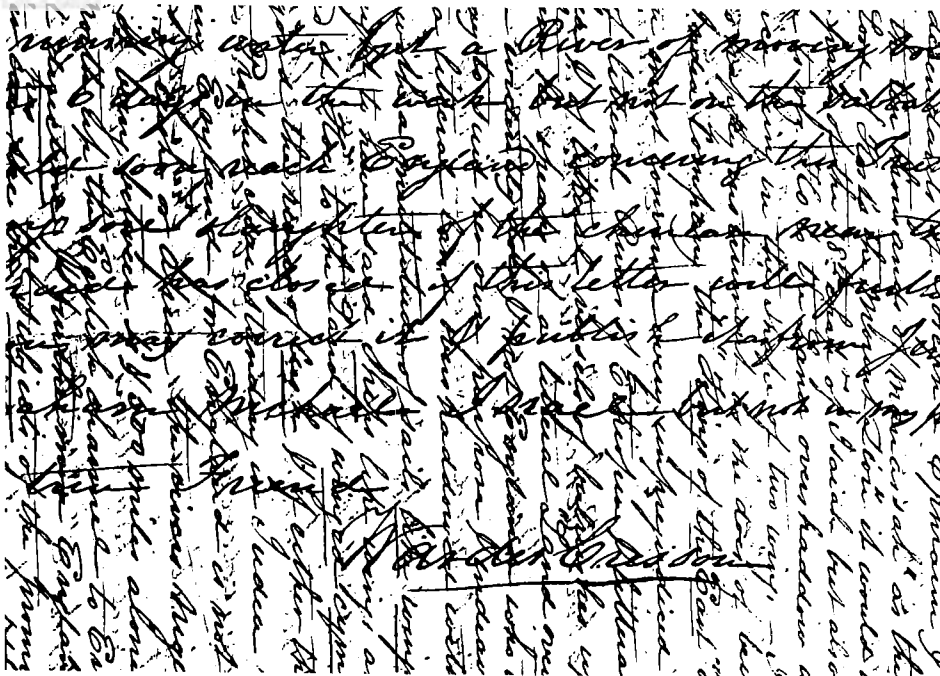
6 הכוונה ל'חברת הודו המזרחית' (East India Company) שסמכויותיה בהודו קוצצו בהדרגה מ-1813 עד 1858, כאשר כל סמכויות-המימשל שלה הועברו לכתר הבריטי.

גם מכתב מעניין ביותר התקבל מאחד משני הרבנים האלה שנסעו מכאן והיו מטבריה. המכתב דן בגילוי עשרת השבטים האבודים. הם עזבו את ירושלים שנה לאחר 31 ביולי האחרון, וכתבו מכתב הנמצא כעת בידי רבי שוורץ, שקרא אותו באוזני בביתו.⁷ לפי המכתב, קיימים 200,000 נפש [?] ולהם מלכים, במרחק 10 ימי נסיעה מעדן בארץ תימן. עמדו למלא בקבוק מנהר הסמבטיון וזה היה אמור להישלח לאנגליה. בנהר לא זורמים מים אלא חול וולקני; הנהר זורק ומעיף אבנים גדולות שישה ימים בשבוע, אך לא בשבת. גם מסמכים רשמיים אמורים להגיע בקרוב לאנגליה לאישור הדבר, היות שאנגליה וצרפת עורכות טבח אכזרי ב[...] על-ידי המקום [...] מייעץ לשער [העליון?] אני חושש שנסגר [?]. אם מכתב זה יעזור בדרך כלשהי לטובת האמת, אתה רשאי לשנות ולתקן אותו ולפרסם אותו כמכתב שנשלח מירושלים מאת אברהם מיכאל ישראל, אך לא בשמי הנוכחי.

הנני נשאר ידיך הנאמן,
וורדר קרטון

7 ספרו של רבי יהוסף שווארץ, תבואות הארץ, ירושלים תר"ה (1845) תורגם לאנגלית בידי ליסר בשם: *A Descriptive Geography and Brief Historical Sketch of Palestine*, Philadelphia 1850. איתורם וזיהויים של עשרת השבטים היה חלק בלתי-נפרד מכל חזון של שיבת-ציון בתבנית המילנירסטית. על העניין של שווארץ בעשרת השבטים מעיר גם לדוויג אוגוסט פראנקל בספרו *Aus Egypten* (Wien, 1862) שתורגם לעברית בידי מקס לטריס באותה שנה (ממצרים, וויען תרכ"ב). פראנקל מספר שם על שיחות עם שווארץ, אשר מסר לו ידיעות שונות ששמע וליקט באשר למקומם של עשרת השבטים האבודים. פראנקל גם מסר מפי שווארץ על ידיעות בקשר ליהודי חבש, אותן קיבל מהרב משה יפה. האחרון שמע וליקט זאת בהודו ב-1847 מפי שליח בשם ר' עמרם, אשר יצא בשליחות לחפש את יהודי חיבר שנה קודם-לכן. זהו כנראה המקור הישיר לידיעותיו של קרטון בנושא זה.

סיומו של מכתב קרטון,
הכתוב שתי וערב,
ובסיומו – חתימתו

Jerusalem Nov. 5th 1847

My very Dear Sir
 N.M. Noah

I sent you by James Nathans of your City a Blood Stone with this engraving upon it (more than 1 year since) 'Pray for the Peace of Jerusalem' & I would I had another to send & I would have put upon it 'Arise O Lord & have Mercy upon Zion' I have never as yet, received your acknowledgement of receiving the above — Rabbi Behor Michael Cohen arrived here last week (I first met him in Beyrout) in good health & spirits and if does my Heart & Soul good when dining with him this week at his house with some other highly respectable Rabbies to hear him tell them that if Mr Cresson had not given him the Certificate I did he would not have received nor gathered 1 cent I especially when I considered the Rabbies were correct in saying — 'By Alms alone it is that the Throne of Israel is established' for it is said By Alms (litterally in righteousness) 'thou shalt be established' Isaia & again 'By Alms alone shall Israel be delivered' for it is said 'Zion shall be redeemed with judgment & her converts with (alms) righteousness' Isa. 1. 27 This appears to be a correct exposition altho Dr McCaul in his 'Old Paths' page 155 says 'that the Oral Law only perverts & falsifies the true doctrine concerning charity' but let's examine it — Rabbi Cohen collected he says 1850 dollars in America for the poor here & the truth is that almsgiving alone supports the Jews here as the only *Depositories* as all Christians admit (& McCaul himself) of Gods Holy Word, see Psa 147-199 & untill the time of the Redemption comes without whom, the whole Christian as well as all others would have sunk long ere this, in *endless night & darkness* — Thus we see they are the *Ezekiel* or 'loving creatures' & mentioned in Revelations of the Christians 4-6-7 having the likeness of a *Man—a Lion—an Eagle* 'which are the 4 standards of Israel' see Numbers 2 chap & *all Israel* & altho God *keeps them poor here they uphold the Throne* (i.e. Jerusalem) by Alms Giving alone, do they 'bear up the Throne' as Ezki says & is if established untill the time of Rdemption comes — I feel much interested in the present War with Mexico believing it to be the *means* that an all wise Providence is using in order to

חכילת מכתבו של קרסון, 5 בנובמבר 1847

Jerusalem Nov. 5 — 1847 —

My very Dear Sir
 N.M. Noah

I sent you by James Nathans of your City a Blood Stone with this engraving upon it (more than 1 year since) 'Pray for the Peace of Jerusalem' & I would I had another to send & I would have put upon it 'Arise O Lord & have Mercy upon Zion' I have never as yet, received your acknowledgement of receiving the above —

Rabbi Behor Yeheiel Cohen arrived here last week (I first met him in Beyrout) in good health & spirits and if does my Heart & Soul good when dining with him this week at his house with some other highly respectable Rabbies to hear him tell them that if Mr Cresson had not given him the Certificate I did he would not have received nor gathered 1 cent I especially when I considered the Rabbies were correct in saying 'By *almsgiving* alone it is that the *Throne of Israel is established*' for it is said By Alms (litterally in righteousness) 'thou shalt be established' Isaia & again 'By Alms alone shall Israel be delivered' for it is said 'Zion shall be redeemed with judgment & her converts with (alms) righteousness' Isa. 1. 27 This appears to be a correct exposition altho Dr McCaul in his 'Old Paths' page 155 says 'that the Oral Law only perverts & falsifies the true doctrine concerning charity' but let's examine it — Rabbi Cohen collected he says 1850 dollars in America for the poor here & the truth is that almsgiving alone supports the Jews here as the only *Depositories* as all Christians admit (& McCaul himself) of Gods Holy Word, see Psa 147-199 & untill the time of the Redemption comes without whom, the whole Christian as well as all others would have sunk long ere this, in *endless night & darkness* — Thus we see they are the *Ezekiel* or 'loving creatures' & mentioned in Revelations of the Christians 4-6-7 having the likeness of a *Man—a Lion—an Eagle* 'which are the 4 standards of Israel' see Numbers 2 chap & *all Israel* & altho God *keeps them poor here they uphold the Throne* (i.e. Jerusalem) by Alms Giving alone, do they 'bear up the Throne' as Ezki says & is if established untill the time of Rdemption comes — I feel much interested in the present War with Mexico believing it to be the *means* that an all wise Providence is using in order to

restore the descendants of Joseph Ephraim & Manasseh 'the thousands of Ephraim & all the ten thousands of Menasseh' as the *Present* 'to be brought to the *Place of the Name* of the Lord of Hosts the Mount Zion' it would therefore consequently follows that not only this last part of the 18th chapr of Isaiah but also the 1st verse alluded to our highly favoured America to viz [?] the Land overshaddow with wings as America does—North & South America being in this Shape of two wings—I am fully aware England lays claim to be this happy instrument as she does of being the *Litteral 'Israel'* & her mercenary East India Company the '*Kings of the East'* or 10 Tribes—but a moments calm consideration must convince every unprejudiced mind that as the Prophet Isaiah speaks of litteral Rivers of Ethiopia & litteral ambassadors to be sent upon a litteral Sea & of litteral vessels of bulrushes upon litteral waters so is a conjunction with them he speaks of a litteral 'Land overshaddowing [?]' as North & South America evidently does & not England who twists it & perverts the litteral reading every way to suit her own purpose & endeavours to make out that it does not allude to a litteral land overshaddowed with wings but *symbolically* to a Land cover'd with a multitude of sails *like wings*, so the Prophet instead of saying *Land* ought to have said *Ships* like wings and thus we see Bishop Lo [?] had send [?] it [?] to the Land of '*winged cymbals'* or as [?] saw later it 'Which is beyond the *rivers of Cush'* & if either the former or latter translation be correct the Prophet Isai standing in Judea made a most sorry blunder in discribing England for England is not in that *direction* that is beyond the rivers of Cush or Africa the rivers Niger & Congo but is very far north of them it being between 4 & 500 miles alone across the Mediterranean & still further north up the English channel to England whilst America is *exactly* in *that direction* & furthermore England cannot be the *Agent* to be *engaged* neither has she the *subjects* of the promised enterprize of being a *Multitude of nations* or *Tribes* in the *Midst of the Earth* or *Gentiles* & whilst America has in her Indians & is truly in the *Midst* of the Earth *from Palestine*—England's continual boast is in her Navy upon which her great strength depends & in this respect in enlarging her navy she has doubtless acted *very wisely* in *fencing* well in her *Little Farm* whilst America is like a great Farm *unfenced* & ill-prepared to meet England either for protection & defence at home or abroad & well would have been for America as she will yet find if she had considered *this in time* when she had abundance of *Money & Men* & plenty of the very best *Timber/Live Oak* & these Men the very best That Builder & if she had been wise, she would have provided the necessary *defence* & *protection* in *Times of Peace* from be *overrun* in *Times of War*, and as particularly will her Naval engagements with Great Britain Providence [?] to say—see how I prosper you in almost all your battles, with England, by sea but not so by *Land* I therefore intend you for some great purpose & England Navy alone must we attribute her great superiority & not in the extent of her territory as we can more than cover her original possessions, without her colonies, *with a shilling piece* & her colonies weaken her for Wisdom declares that strength consists in consolidation whilst *diffusion* tends to *weakness* & thus enfeebles the bonds of Empire & so facts have proved but as no Farmer so no states man would be wise in enlarging his territorial possessions without some *kind of fence* or security from aggression so America I am afraid will find it true if a War of any extent should break out with England about Mexico [sideways] that she should have learnt a lesson from England & enlarged her Navy in times of Peace—for I expect if America takes possession of Mexico she will excite the cupidity & Jealousy of Great Britain.

Also a very interesting letter indeed has been received from one of those two Rabbies who left here & were from Tiberea concerning the discovery of the Lost 10 Tribes they left here one year from the 31 day of last July & have written a letter which Rabbi Swartz now has & which has been read to me in my house—they exist it states 200,000 story with Kings 10 days journey from Adan in the Land of Taman & that a bottle full of the River Sambatyon was about being provided to be sent to England which is not running water but a River of moving volcanic sand & casting up large stones 6 days in the week but not on the sabbath & that also official documents would soon reach England concerning this Truth as England & France were making sore slaughter of the near the place [?] advise the Port I am afraid has closed if this letter will further in any way the cause of Truth you may correct it & publish it as from Jerusalem under the name of Abraham Michael Israel, but not in my present name.

I remain your true Friend

Warder Cresson